

ВІДГУК

офіційного опонента Ходаківської О.В. на дисертаційну роботу Меглея В.І. «Еколого-економічний розвиток аграрного сектора національної економіки», подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством»

1. Актуальність теми дослідження

Стрімке погіршення стану природних ресурсів, залучених в аграрне виробництво, зниження родючості ґрунтів і якості сільськогосподарської продукції, перманентне посилення інтегрального екодеструктивного впливу на довкілля утворює необхідність широкомасштабного запровадження в практику сучасного господарювання принципів екологізації виробництва.

За показником екологічної збалансованості Україна посідає 95 сходинку серед 178 країн світу. Особливо значними є втрати біорізноманіття, низька ефективність програм, спрямованих на адаптацію до змін клімату, посилення процесів деградації ґрунтового покриву тощо.

Всезагальне усвідомлення необхідності екологізації аграрного виробництва створює передумови для формування сучасної еко-соціо-економічної парадигми аграрної політики. Така політика сприятиме розробленню новітніх наукових підходів до організації виробництва через зміну системи аграрного менеджменту та опрацювання екологоспрямованих технологій виробництва. Це потребує поглиблення теоретико-методологічних засад, науково-методичних положень і розроблення практичних рекомендацій щодо еколого-економічного розвитку аграрного сектора національної економіки. Таким чином, дисертаційна робота Меглея В.І. набуває особливої актуальності з наукової точки зору, а з огляду на поглиблення різноманітних дисбалансів у аграрному секторі економіки України і нераціональне використання природно-ресурсного потенціалу має також важливе практичне значення.

2. Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами та темами

Дослідження виконувалося згідно із планами науково-дослідної роботи кафедри економіки підприємства та управління персоналом Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича «Організаційно-економічний механізм підвищення ефективності функціонування підприємств» (державний реєстраційний номер 0111U002507) та «Національні та регіональні складові розвитку підприємництва» (державний реєстраційний номер 0116U001439). У межах зазначеної тематики автором обґрунтовано напрями щодо еколого-економічного розвитку аграрного сектора національної економіки.

3. Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки і рекомендації, отримані за результатами дисертаційного дослідження, є обґрунтованими та достовірними. Методологічною основою дослідження є фундаментальні положення сучасної економічної теорії, а також праці вітчизняних і зарубіжних дослідників з питань еколого-економічного та збалансованого розвитку аграрного сектора економіки.

Наукові положення, висновки й рекомендації отримано за допомогою загальнонаукових і економічних методів наукового пізнання. Зокрема автором використано системний підхід, абстрактно-логічний метод наукового пізнання, методи статистичного та системно-структурного аналізу, графічного представлення даних; кореляційно-регресійного аналізу; алгоритмізації опису систем; прогнозування, анкетних опитувань, рядів динаміки.

Достовірність основних наукових положень і висновків дисертанта підтверджується доведенням їх до рівня практичних рекомендацій, що прийняті до впровадження Чернівецькою обласною радою та використані при розробленні Програми соціально-економічного розвитку Чернівецької області на 2017 рік; Департаментом економічного розвитку Чернівецької обласної державної адміністрації при опрацюванні умов формування, підтримки та підвищення сталості регіональної економіки; Департаментом агропромислового розвитку Чернівецької обласної державної адміністрації у процесі розробки регіональних програм аграрного розвитку, а також використовуються у навчальному процесі Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

4. Наукова новизна отриманих результатів

Аналіз теоретичних, методичних і практичних результатів проведеного Меглеєм В.І. дослідження з питань еколого-економічного розвитку аграрного сектора національної економіки, дає підстави для загального висновку, що поставлені дослідницькі завдання (с. 20) в основному вирішенні, а окремі здобутки містять елементи наукової новизни.

Найбільш вагомі результати, що характеризують особистий внесок дисертанта, на нашу думку, полягають у наступному:

1. Обґрунтовано концептуальні засади еколого-економічного розвитку аграрного сектора економіки України, що відображають національну стратегію сталого розвитку та формують сучасні суспільні цінності у формі сприйняття

аграрного розвитку як економічно необхідного, соціально наповненого та культурно різноманітного, ринково ефективного й екологічно збалансованого (с. 175, с. 182, с. 231).

2. Визначено категорію «сукупний аграрний продукт», що методологічно відображає основні аграрні процеси та результати сільськогосподарської діяльності, створення аграрної продукції за регламентованими параметрами, зокрема за рівнем якості та екологічної безпеки (с. 216). На основі запропонованої автором категорії «сукупний аграрний продукт» розкрито складові управління процесами його формування – соціально-економічні передумови вдосконалення, агровиробничі ресурси, елементи вдосконалення якості аграрної продукції, екологічної спрямованості розвитку вітчизняного аграрного сектору (с. 217-218).

3. На увагу заслуговують методологічні підходи до оцінювання ефективності галузевого аграрного розвитку, які на відміну від існуючих містять індикатори ефективності основних галузей сільського господарства за ключовими еколого-економічними параметрами (с. 181, с. 220). Викликає інтерес методичний підхід до оцінювання екологічних ризиків (наявних та прогнозних) у аграрному секторі національної економіки та можливих форм їх прояву у практиці ведення сільського господарства (с. 125, с. 139).

4. Слушними є пропозиції щодо удосконалення державного регулювання національного аграрного сектору на основі запропонованих підходів, що ґрунтуються на використанні економічних стимулів, збалансуванні економічних, соціальних та екологічних інтересів суб'єктів господарювання; напрямів реалізації базових принципів аграрного господарювання, зокрема на рівні основних виробничих галузей; удосконалення механізмів державної підтримки; формування сучасної інфраструктури аграрного ринку (с. 196-199). Систематизовано регуляторні заходи на рівні базових виробничих галузей аграрного сектору України та запропоновано механізми їх практичної реалізації (с. 155). Виокремлено складові системи технічного регулювання розвитку аграрного сектору України (с. 161).

5. Науковий інтерес викликають рекомендації щодо екологічних мотивацій у розвитку вітчизняного аграрного господарювання, які відображають цільові специфікації екологічно орієнтованого розвитку вітчизняного аграрного сектору, що ефективно поєднують екологічні цілі, агроекологічні наслідки та комерційні результати (с. 200-201).

5. Теоретичне та практичне значення одержаних результатів

Теоретичне значення отриманих результатів полягає у поглибленні теоретико-методологічних засад з питань екологобезпечного аграрного розвитку.

Практичне значення дисертаційного дослідження підтверджено довідками про впровадження основних результатів, надісланих органам виконавчої влади та навчальним закладам.

6. Оцінка повноти викладення результатів дослідження в опублікованих працях

Результати дослідження Меглея В.І., наукові положення та рекомендації пройшли апробацію та схвалення на міжнародних і всеукраїнських наукових і науково-практичних конференціях. Найбільш вагомими здобутками оприлюднені у 19 наукових працях загальним обсягом 9,49 друк. арк. (особисто автору належить 8,45 друк. арк.), у тому числі 1 параграф у колективній монографії (1,29 друк. арк.), 4 статті у наукових фахових виданнях, 5 статей у закордонних виданнях і виданнях України, внесених до міжнародних наукометричних баз, 9 – у матеріалах конференцій.

Найбільш вагомими результати наукового дослідження викладено в авторефераті. Його структура і зміст відповідають змісту дисертації. У тексті рукопису логічно ув'язано мету, дослідницькі завдання, методи дослідження та висновки до роботи в цілому.

7. Зміст дисертаційної роботи та її оформлення

Дисертаційна робота Меглея В.І. характеризується послідовністю викладення матеріалу. Результати дослідження (наукова новизна, висновки до розділів та загальні висновки) узгоджуються з предметом дослідження та сформульованими завданнями. Використано 289 найменувань наукової літератури та інших джерел, що дало змогу автору достатньою мірою розкрити проблематику дослідження, проаналізувати статистичні й емпіричні дані, удосконалити пропозиції щодо еколого-економічного розвитку аграрного сектора національної економіки в умовах поглиблення міжнародної інтеграції.

Зміст дисертаційної роботи відповідає спеціальності 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством». Оформлення роботи в цілому відповідає вимогам Міністерства освіти й науки України.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту та оформлення дисертації

Відзначаючи належний теоретико-методологічний рівень дисертації, позитивно оцінюючи наукове і практичне значення одержаних результатів, зазначимо дискусійність її окремих положень.

1. Обґрунтовуючи пріоритети державного управління у сфері якості й безпеки аграрної продукції (с. 216) та розробляючи стратегічні напрями розвитку вітчизняного аграрного сектора (с. 69-70, с. 100) варто було б більше уваги приділити удосконаленню механізму державного регулювання у сфері екологізації аграрного виробництва, що досягається через інтеграцію екологічних складових до секторальних і галузевих стратегій та програм розвитку з урахуванням програмно-цільового підходу.

2. Робота значно виграла б, якби у ній знайшли відображення науково-методичні підходи до підвищення ефективності регулювання екологобезпечного агровиробництва через поєднання таких інструментів, як спеціальний режим оподаткування, кредитні пільги, безвідсоткові позики, ціноутворення на екологічну продукцію, заохочення підприємців до ведення екологовідповідальної діяльності, використання екологічного страхування з одночасним запровадженням відповідних державних субсидій, дотацій та посилення контролю за дотриманням екологічних вимог, які лише фрагментарно згадуються на сторінках рукопису.

3. Аналізуючи різноманітні чинники впливу в системі еколого-економічних відносин (с. 91) поза увагою автора залишилися економічні методи, стимули, інструменти та важелі впливу, які є невід'ємними складовими дієвого механізму збалансованого аграрного розвитку.

4. Ринковим стимулом до екологобезпечного ведення аграрного виробництва та посилення соціальної відповідальності за дотриманням екологобезпечних технологій, особливо у частині дотримання сівозмін, використання засобів захисту рослин, добрив, генетично модифікованих організмів, зберігання агрохімікатів та їх утилізації є екологічне оподаткування, яке в умовах фінансово-бюджетної децентралізації заслуговує більш ґрунтовного аналізу та висвітлення.

5. Робота значно виграла б, якби у ній більш чітко були окреслені інституції, які мають здійснювати регулювання у сфері екологобезпечного аграрного виробництва на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях з виокремленням їх функцій та сфери впливу.

Однак відмічені зауваження не знижують наукової цінності та практичного значення дисертаційної роботи і не суттєво впливають на загальну позитивну оцінку.

9. Загальний висновок

Дисертаційне дослідження «Еколого-економічний розвиток аграрного сектора національної економіки» є завершеною науковою працею, в якій здобувачем запропоновано розв'язання важливої проблеми щодо екологобезпечного розвитку аграрного сектору економіки. Характеризується елементами наукової новизни та можливістю практичного застосування отриманих дисертантом результатів.

Актуальність теми дослідження, ступінь наукової новизни, теоретичне і практичне значення результатів, достовірність висновків і рекомендацій дають підстави для висновку, що дисертація відповідає вимогам МОН України, положенням п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р., а її автор Меглей Віктор Іванович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством».

Офіційний опонент:

Доктор економічних наук, заступник директора, завідувач відділу земельних відносин та природокористування Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки»

О.В. Ходаківська

Підпис О.В.Ходаківської засвідчую:

Завідувач відділу наукових кадрів, аспірантури і спецради

С.В. Мазуренко